

AGRARISCHE KINDEROPVANG

Advies van de Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.salv.be – T +32 2 209 01 11 – E info@salv.be

Adviesvraag	Kinderopvang op landbouwwerven	
Adviesvrager	Hilde Crevits - Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	
Ontvangst adviesvraag	20 maart 2023	
Wettelijke basis	Oprichtingsdecreet SALV 6 juli 2007	
Goedkeuring raad	12 mei 2023	
Kopie aan	Jo Brouns – Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale economie en Landbouw, Bart Dochy – voorzitter Commissie Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid (Vlaams Parlement), Patricia De Clercq – secretaris-generaal Departement Landbouw & Visserij, Joris Relaes – administrateur-generaal Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO), Filip Fontaine – algemeen directeur Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM)	
Adviesnummer	2023-06	
Dossierhouder	Wouter Vanacker	wvanacker@serv.be
Contactpersoon	Koen Carels	kcarels@serv.be

Mevrouw Hilde Crevits
Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Consciencegebouw
Koning Albert II laan 15
B-1210 Sint-Joost-ten-Node

Advies Kinderopvang op landbouwerven

Mevrouw de minister

Op 20 maart 2023 ontving de SALV uw adviesaanvraag betreffende kinderopvang op landbouwerven. De adviesraad keurde onderhavig advies goed op 12 mei 2023 via schriftelijke procedure.

Hoogachtend

Hendrik Vandamme
voorzitter

Koen Carels
secretaris

Inhoud

Krachtlijnen	5
Situering	6
Advies	7
Lijst met figuren en tabellen	10

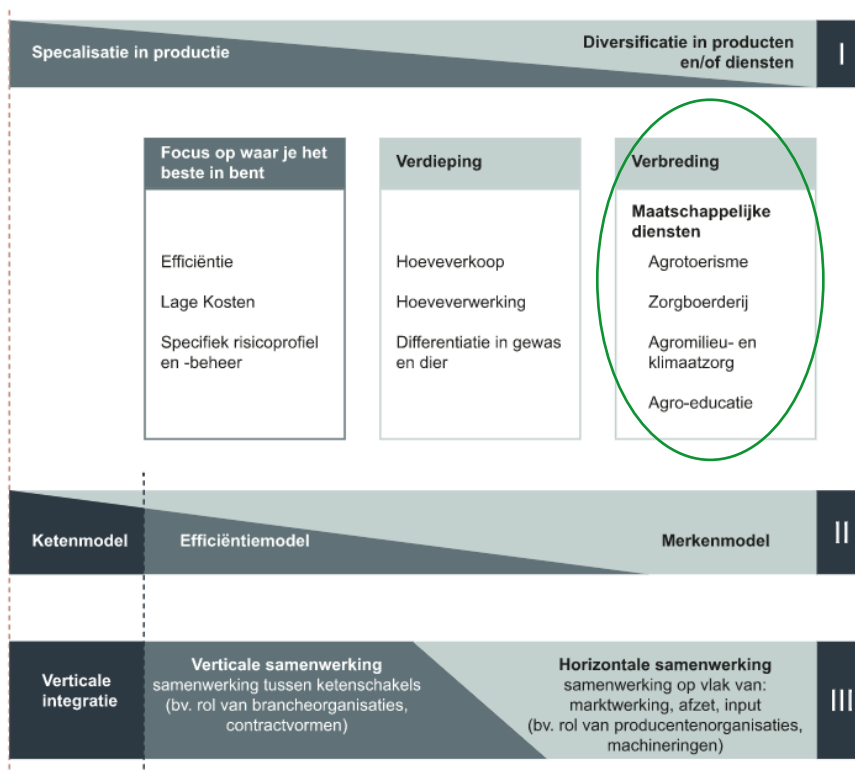
Krachtlijnen

- **Zowel voor wat betreft de inkomensproblematiek in de landbouwsector als de algemene crisis** in (bepaalde vormen van) **de kinderopvang** (aanbod, werkbaar werk, kwaliteit, betaalbaarheid) **zijn er meer doortastende beleidsmaatregelen nodig** om beide uitdagingen op structurele wijze het hoofd te bieden.
- **Stimuleer haalbare kansen inzake agrarische kinderopvang op een doordachte manier, mits ingebed in het bredere transitietraject inzake kinderopvang dat het beleid samen met vertegenwoordigers van de kinderopvangsector, voorzieningen, ouders en experts ontwikkelt.** Belangrijk is dat in verkennend onderzoek onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende vormen van kinderopvang, de verschillende soorten landbouwbedrijven, en de uiteenlopende ruimtelijke contexten waarbinnen de kinderopvang wordt georganiseerd.
- **Garandeer daarbij steeds de kwaliteit van de kinderopvang.** Waarborg in alle beleidskeuzes steeds de veiligheid en gezondheid van kinderen en baseer je als beleidsmaker daarbij op de **kindnorm**, namelijk wat kinderen aankunnen en nodig hebben.
- **Waarborg de agrarische functie van de agrarische bestemmingen** waarop de kinderopvang wordt georganiseerd **en de goede ruimtelijke inpasbaarheid via een strikt(er) Vlaams beleidskader ten aanzien van zonevreemde functies.** Bouw de nodige handvaten in de vergunningsverlening in zodat landbouwactiviteiten er daadwerkelijk en aantoonbaar de economische hoofdactiviteit (blijven) vormen.
- **Voor de beoordeling van de ruimtelijke inpasbaarheid en de basisbereikbaarheid is ook een belangrijke rol weggelegd voor de lokale besturen, via het opportuniteitsadvie**

Situering

Agrarische kinderopvang als verbreding

Verbreding is een vorm van diversificatie die inspeelt op de rurale inbedding van het bedrijf en die inkomsten weet te genereren die grotendeels los staan van de eigenlijke landbouwproductie. Maatschappelijke diensten worden onder deze noemer gevat: de land- of tuinbouwer zorgt via sociale diensten (het ontvangen van mensen op het bedrijf in het kader van toerisme, recreatie, zorg en educatie) of ecosystemediensten (ecosysteemdiensten van het landbouwlandschap versterken door bijvoorbeeld koolstof te capteren, door agrobiodiversiteit te ondersteunen,...) voor een meerwaarde aan de samenleving.¹ In theorie kan agrarische kinderopvang als maatschappelijke dienst het verdienmodel van landbouwbedrijven versterken, naar analogie met groene zorg:

Figuur 1 SALV Reflectiekader Verdienmodellen, excerpt (2020)

¹ SALV, 29 mei 2020, [Kennisonota Verdienmodellen in de land- en tuinbouw. Een reflectiekader rond structuren en bedrijfsoriëntaties](#), p. 12.

Advies

Algemene appreciatie

[1] **Zowel voor wat betreft de inkomensproblematiek in de landbouwsector² als de algemene crisis in (bepaalde vormen van) de kinderopvang (aanbod, werkbaar werk, kwaliteit, betaalbaarheid) zijn er meer doortastende beleidsmaatregelen nodig om beide uitdagingen op structurele wijze het hoofd te bieden.** Binnen de sector van de kinderopvang kampen veel aanbieders overigens net als de landbouwsector met zware werkomstandigheden en lage marges en lonen. Dat impliceert dat verbreding via agrarische kinderopvang niet per definitie een oplossing voor de uitdagende inkomensproblematiek in de landbouwsector vormt.

[2] **Stimuleer haalbare kansen inzake agrarische kinderopvang op een doordachte manier, mits ingebed in het bredere transitietraject inzake kinderopvang dat het beleid samen met vertegenwoordigers van de kinderopvangsector, voorzieningen, ouders en experts ontwikkelt.³ Waarborg daarbij de kwaliteit van de kinderopvang vertrekkende van de kindnorm alsook de agrarische hoofdfunctie van de landbouwsite en de ruimtelijke inpassbaarheid.** De SALV identificeert diverse vormen van agrarische kinderopvang, gaande van de zorg voor de allerkleinsten (baby's, peuters en kleuters), buitenschoolse opvang en dagactiviteiten met recreatief doeleind. In lijn met de adviesaanvraag beaamt de SALV dat agrarische kinderopvang bij een aantal landbouwbedrijven kan tegemoetkomen aan de bredere inkomensproblematiek waaraan de landbouwsector reeds lange tijd onderhevig is. Stimulansen voor agrarische kinderopvang kunnen leiden tot een meer divers aanbod inzake kinderopvang.

Specifieke aanbevelingen

[3] **Onderzoek de kansen, randvoorwaarden en uitdagingen om kwaliteitsvolle agrarische kinderopvang als nevenactiviteit op het landbouwactiviteit te stimuleren, weliswaar binnen het kader van de bredere hervorming van de kinderopvang.** Belangrijk is dat in dit verkennend onderzoek onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende vormen van kinderopvang (bv. zorg voor baby's, peuters en kleuters versus buitenschoolse opvang en activiteiten), de verschillende soorten landbouwbedrijven, en de uiteenlopende ruimtelijke contexten waarbinnen de kinderopvang wordt georganiseerd (bv. nabijheid van ruimtelijke kernen). Kinderopvang, op welke plek dan ook, moet aan dezelfde kwaliteitsvoorwaarden voldoen, zowel met betrekking tot de kwalificatievereisten, het aantal kinderen per begeleider en de ruimtes waar de opvang plaatsvindt. Bij de vergunningsaanvraag en tijdens controles moeten inrichtingen voor agrarische kinderopvang geval per geval op degelijke wijze gescreend worden op het vlak van risico's inzake veiligheid en gezondheid. Daarbij is het belangrijk om rekening te houden met

² SALV, 25 november 2022, [Visienota](#), p. 7-8.

³ Zie: [Een toekomstplan voor de kinderopvang | Opgroeien](#).

specifieke risico's die op een boerenerf verhoogd aanwezig kunnen zijn, bijvoorbeeld luchtvervuiling door fijn stof, pesticidengebruik, besmettelijke ziektes, het verkeer met zware machines... Deze risico's kunnen een grotere impact hebben op kinderen dan op volwassenen, en bij de beoordeling moet er dan ook rekening gehouden worden met deze extra kwetsbaarheid. Men handelt hier best een kindnorm, een norm die rekening houdt met wat kinderen aankunnen. Een kindnorm houdt ook rekening met wat kinderen nodig hebben. Dat geldt zeker ook voor het pedagogische aspect. Het beleid kan er onder meer voor zorgen dat aanbieders van agrarische kinderopvang vlot toegang hebben tot professionele pedagogische ondersteuning. Daarnaast kan het beleid inzetten op het creëren van samenwerkingsverbanden om (administratieve, logistieke,...) werkzaamheden en bijhorende kosten te reduceren. Verder kan ook de ontwikkeling of verdere uitbouw van lerende netwerken ondersteund worden, waarbij ervaring kan worden uitgewisseld met collega's binnen en buiten de sector. Spoor inrichters van agrarische kinderopvang gericht aan om in dergelijke netwerken te participeren.

[4] Waarborg de agrarische functie van de agrarische bestemmingen waarop de kinderopvang wordt georganiseerd en de goede ruimtelijke inpasbaarheid via een strikt(er) Vlaams beleidskader omtrent zonevreemde functiewijzigingen. Gelet op de toenemende problematiek van toegang tot grond en landbouwinfrastructuur, onder meer door de aanhoudende hoge druk van zonevreemde functies in agrarisch gebied, is het ontzettend belangrijk dat agrarische kinderopvang slechts een nevenactiviteit blijft op de site. Bouw de nodige handvaten in de vergunningsverlening in zodat landbouwactiviteiten er daadwerkelijk en aantoonbaar de economische hoofdactiviteit (blijven) vormen. Meer algemeen beschouwd is het om dezelfde redenen van belang om dringend werk te maken van een strikter Vlaams beleidskader dat paal en perk stelt aan de uitzonderingen inzake zonevreemde functiewijzigingen zonder verband met agrarische hoofdactiviteiten in agrarische bestemmingen.⁴ Door de productiefactoren grond en infrastructuur met dergelijk beleidskader beter te vrijwaren voor landbouwdoeleinden, kan de Vlaamse overheid economische uitdagingen in de sector structureel tegemoet treden.⁵ **De beperking op de inrichting van zonevreemde activiteiten moet bovendien verhinderen dat omliggende landbouwbedrijven beperkingen of hinder ondervinden, of dat kinderopvang wordt georganiseerd op daartoe ongewenste locaties.** De omgevings situatie moet meegenomen worden in de beoordeling van de vergunningsaanvraag bij het Agentschap Groeien. Ook de **basisbereikbaarheid** is hierbij een belangrijk aandachtspunt. Het organiseren van agrarische landbouw mag niet gepaard gaan met bijkomende auto-overlast of onbereikbaarheid van dienstverlening voor mensen die geen auto hebben of aan vervoersarmoede lijden. **Voor deze beoordeling van de ruimtelijke inpasbaarheid is ook een belangrijke rol weggelegd voor de lokale besturen, via het opportuniteitsadvies.**

⁴ Besluit van de Vlaamse Regering van 28 november 2003 tot vaststelling van de lijst van toelaatbare zonevreemde functiewijzigingen.

⁵ SALV, 25 november 2022, [Visienota](#), p. 10. Cf. ook par. 1.

[5] Voorzie in voldoende ondersteuning om verbreding via bepaalde vormen van kinderopvang mogelijk te maken. De aanpassing van infrastructuur aan de normen en behoeften van kwaliteitsvolle kinderopvang vereisen significante investeringen. Tegelijk maakt de socio-economische uitgangspositie van heel wat land- en tuinbouwers die investeringen allesbehalve evident. Het is daarom van belang dat de overheid landbouwers ondersteunt met voldoende middelen om de stap te zetten. Die middelen dienen uit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin te worden geput.

[6] Sensibiliseer de burger over de meerwaarde en kwaliteit van agrarische kinderopvang. In eerdere adviezen heeft de SALV op de groeiende kloof tussen boer en burger gewezen.⁶ Agrarische kinderopvang vormt een hefboom om de sector, de oorsprong van onze voeding, de agrarische ecosysteemdiensten en het buitenleven te herontdekken. De beschikbare buitenruimte en het contact met dieren zijn een extra troef bij kinderopvang op landbouwbedrijven. Kinderen die regelmatig buiten zijn, krijgen veel extra ontwikkelingsstimulansen in vergelijking met kinderen die vooral binnen en/of in een stedelijke omgeving worden opgevangen.⁷ Een agrarische kinderopvang kan gekoppeld worden aan de verkoop van producten van eigen erf aan de gezinnen die gebruik maken van de opvang, en zo de korte keten stimuleren.

[7] Betrek de belanghebbenden uit de sector in de verdere uitwerking van stimulansen voor agrarische kinderopvang in Vlaanderen.

⁶ SALV, 25 november 2022, [Visienota](#), p. 16. SALV, Minaraad, 18 maart 2022, [Advies Strategisch Plan GLB](#), par. 87.

⁷ Zie ook Ypma, T. et al., 2015, [Kenmerkende aspecten van agrarische kinderopvang. De aanwezigheid, het belang en de \(mogelijke\) effecten volgens experts, ouders en kinderen](#), WUR, p. 5, 8.

Lijst met figuren en tabellen

Figuren

Figuur 1 SALV Reflectiekader Verdienmodellen, excerpt (2020)	6
--	---